

'In het kamp was niemand rijk, iedereen had even weinig'

MAASMECHELEN Tot 18 mei loopt in ec Maasmechelen de expo 'Russisch Kamp'. Dat krijgsgewangenenkamp uit WO II werd van 1947 tot 1965 bewoond door mijnwerkersgezinnen.

'Is het niet ironisch? In 1971 opende staal-draadproducent Bekaert in Lanklaar een vestiging op de plaats waar patkweg een kwarteeuw eerder een paar duizend mensen achter prikkeldraad gewangenzaten', zegt Jan Kohlbacher. De inmiddels 85-jarige zoon van een Oostersjse gastarbeider verdiept zich al decennia in de migratiegeschiedenis van Maasmechelen. Uit het uitgebreide archief van Stichting Erfgoed Eisden distilleert hij de tentoonstelling *Russisch Kamp*.

In dat kamp leefden tijdens de Tweede Wereldoorlog Russische en later (1945-1947) Duitse krijgsgewangenen, die in de steenkoolmijn van Eisden moesten werken. Van 1947 tot 1965 werd hun plaats ingenomen door voornamelijk Italiaanse migranten. Een van de opvallende onderdelen van de expo – fraai vormgegeven door scenograaf Marc Milissen – is een grote maquette van het kamp. Aan de hand van namenlijsten met een code kunnen nabestaanden nagaan in welke barak hun familieleden verbleven.

'Door de oorlogsdreiging waren heel wat buitenlandse gastarbeiders naar hun land teruggekeerd en daalde de kolenproductie. Dat kwam de Duitse bezetters slecht uit'

Jan Kohlbacher
Stichting Erfgoed Eisden

'Het verhaal van het kamp begint in 1934', precieert Jan Kohlbacher. 'Dat jaar zag een varkenshouder zich door een ziekte onder de dieren genoodzaakt om zijn eigendom op de linkerover van de Zuid-

Willemsvaart te verkopen aan de Eisdense mijnmaatschappij. Nauwelijks tien jaar later kwamen die grondten goed van pas voor de bouw van een tijdelijke verblijfsplaats voor mijnwerkers. Door de oorlogsdreiging waren heel wat buitenlandse gastarbeiders naar hun land teruggekeerd en daalde de kolenproductie. Dat kwam de Duitse bezetters slecht uit, want steenkool was belangrijk voor de oorlogindustrie. Ter vervanging van de vertrokken mijnwerkers brachten zij Russische krijgsgewangenen – gevangengenomen na hun aanval in 1941 op de Sovjet-Unie – naar Limburg. Daar verbleven gedurende twee jaar 1.600 Russen, die werden bewaakt door de Duitse Wehrmacht.'

Kamp wordt dorp

Na WO II vertrokken talrijke Belgen de mijnen en buitenlandse arbeiders werden opgeroepen om in hun eigen land te helpen bij de heropbouw. Meer een toekort aan mijnwerkers. Om de leentje op te vullen, kreeg de Belgische regering van de geallieerden de toestemming om duizenden Duitse krijgsgewangenen in de mijnen aan het werk te zetten. In mei 1945 kwamen de eerste Duitsers in het vernieuwde en vergrote kamp aan. Hun aantal groeide tot 3.000, plus 500 Belgische colaboreurs. In november 1947 werden de laatste Duitse bewoners gerepatriëerd. Andermaal zaken de mijndirecties met een personeelstekort, tot de Belgische regering een verdrag met Italië sloot om Italiaanse arbeiders naar België te sturen.

Aanvankelijk waren dat alleenstaande mannen of mannen die zonder hun gezin kwamen, dat was makkelijker voor de huisvesting. 'Maar na een tijd werden ook mannen van andere nationaliteiten aangeworven, met hun gezin', verduidelijkt Jan Kohlbacher.

'Bovendien wilden de Italiaanse arbeiders hun gezin laten overkomen. Daarom werden de barakken omgebouwd tot woonwoningen. Zo slaagde men erin om 263 gezinnen van een onderkomen te voorzien.

Het vroegere kamp werd een dorp met een winkel, een kerkje en een schoolje. Toen de nieuwe tulinwijken afgewerkt traakten, konden de kampbewoners verhuizen.'

Da Lidia

Exemplaris voor het Italiaanse luik van de tentoonstelling is de ontsaansgeschiedenis van Da Lidia, een van de oudste Italiaanse restaurants van het land. Het werd genoemd naar Lidia Pelicci, die in het begin van de jaren vijftig als jong meisje met haar moeder – zij was weduwe – uit Le Marche naar België kwam. Ook hier weer een ironische speling van de geschiedenis, want zonder het Russische kamp was er van het mediterrane eethuis alliecht nooit sprake geweest.

'In de eerste jaren leefden ze in de barakken in Lanklaar', verduidelijkt haar dochter Elvira Cellini. 'Met haar 1,50 meter geraker mama nauwelijks door de modder als het weer eens had geregend. De levensomstandigheden waren erbarne-

lijk. Samen met mijn oma – een echte keukenprinses – kookte en wafte ze voor de Italiaanse mijnwerkers, want dat waren aanvankelijk gastarbeiders die zonder hun gezin naar België waren gekomen. Dat koken bracht haar jaren later op het idee om een restaurant te openen. Aan het leven in het kamp was nog iets moois: zij leerde daar mijn vader kennen. Hij was een van de duizenden Italianen die hier in de mijnen kwamen werken.'

'Dat stuk van de geschiedenis heeft de demografe van het Maasland meebepaald', zegt Jan Kohlbacher. 'In het kamp werden honderden kinderen geboren. Een groot aantal van hen en hun afstammelingen woont nog steeds in Maasmechelen en de brede regio. Vroegere bewoners vertellen dat ze daar de mooiste tijd van hun leven hadden. Je moest geen grotere fiets, motorfiets of auto hebben. Niemand was rijk, iedereen had even weinig.'

Ruud Smeets

Jan Kohlbacher (l) naast scenograaf Marc Milissen bij een foto van een woonwoning. Het kamp heeft de demografe van het Maasland meebepaald. • 175